

Αρχείο Αιμίλιου Ριάδη

Ιστορικό του Αρχείου

Από τα σπουδαιότερα αποκτήματα της Μουσικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη» αποτελεί το Αρχείο του Αιμίλιου Ριάδη, το οποίο της δωρήθηκε στις 22 Ιουνίου 2000 από την κυρία Ισμήνη Τζερμιά-Σακελλαροπούλου. Το μέρος αυτό του αρχείου κατείχε η σύζυγος του αδελφού του συνθέτη, Ελίζα Ριάδη, η οποία τα εμπιστεύθηκε στην κυρία Σακελλαροπούλου το 1978, αρκετά χρόνια πριν πεθάνει. Ένα άλλο μέρος του αρχείου ήλθε στην Ελλάδα από το Βέλγιο (η κυρία Ελίζα Ριάδη ήταν Βελγίδα) και βρισκόταν στην κατοχή της κυρίας Αλίκης Γουλάρα στη Θεσσαλονίκη (ο σύζυγός της είναι πληρεξούσιος δικηγόρος των κληρονόμων του Αιμίλιου Ριάδη). Τα χειρόγραφα έργα τα οποία περιείχε το μέρος αυτό του αρχείου, σύμφωνα με τη διάλεξη της κυρίας Μαρίας Δημητριάδου-Καραγιαννίδου στη διάρκεια της ημερίδας για τον Ριάδη στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών το 1992, παραδόθηκε στη βιβλιοθήκη του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης στις 16 Μαΐου 1988 και φυλάσσεται εκεί.¹ Η κυρία Γουλάρα ακόμη διατηρεί βιβλία του συνθέτη και άλλο υλικό σχετικό με αυτόν.

Εξήντα έξι χρόνια μετά το θάνατό του, το έργο του Αιμίλιου Ριάδη παραμένει ελάχιστα γνωστό, παρ' όλη την ξεχωριστή θέση που κατέχει στην εξέλιξη της Ελληνικής μουσικής. Ο Ριάδης είναι ένας Έλληνας ιμπρεσιονιστής με μούσα του τη δημοτική μας μουσική, κρατάει όμως στο χέρι του μια γαλλική πένα.

Χάρη στην θέρμη και την εργασία της κυρίας Ισμήνης Σακελλαροπούλου, του μουσικολόγου Γιώργου Λεωτσάκου, του διευθυντή της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών Βύρωνα Φιδετζή και του συνθέτη και διευθυντή ορχήστρας Νίκου Χριστοδούλου το έργο του Ριάδη έγινε τα τελευταία χρόνια γνωστό στο κοινό μέσω αφ' ενός των συναυλιών στα πλαίσια των εκδηλώσεων των 27ων Δημητρίων στη Θεσσαλονίκη και της διημερίδας με ομιλίες και συναυλία που οργανώθηκε από το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης και του Συνδέσμου Θεσσαλονικέων τον Οκτώβριο του 1992 και αφ' ετέρου μέσω της δισκογραφικής έκδοσης *Αιμίλιου Ριάδη, Έργα I*.²

Το αρχείο και τα μέρη του

Θα αναφερθούμε εδώ στην περιγραφή του υλικού της δωρεάς της κυρίας Ισμήνης Σακελλαροπούλου προς τη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη» το οποίο συνολικά αριθμεί 3.529 φύλλα. Από αυτά τα 733 φύλλα είναι κείμενα πεζά και ποιητικά, τα 563 φύλλα είναι διάφορα ντοκουμέντα, φωτογραφίες και έντυπα, ενώ τα μουσικά χειρόγραφα του Αιμίλιου Ριάδη ανέρχονται στα 2.233 φύλλα.

📄 Κείμενα – Ποίηση

Η καλλιτεχνική φύση του Ριάδη διακρίνεται και για τις ποιητικές, εκτός από τις μουσικές, συνθέσεις του, οι οποίες καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του σωζόμενου αρχείου. Στα 600 και παραπάνω χειρόγραφα και έντυπα φύλλα με ποίηση διαφαίνεται το ίδιο χαρακτηριστικό με αυτό του κατά πολύ μεγαλύτερου μουσικού μέρους του αρχείου. Μια διαρκής προσπάθεια του ποιητή/συνθέτη για την τελειότητα και μια συνεχής επεξεργασία των ιδεών του ακόμη και όταν πια τα έργα έχουν εκτυπωθεί και δημοσιευθεί. Μεταξύ των χειρογράφων του περιλαμβάνονται πολλαπλά αντίτυπα των ποιημάτων του, τα οποία είναι κατά βάση αχρονολόγητα.

Οι σίχοι του άρχισαν να δημοσιεύονται, όταν ο Ριάδης ήταν ακόμη σε νεαρή ηλικία, στον περιοδικό τύπο της Θεσσαλονίκης με πρώτο πιθανότατα τον *Φάρο της Θεσσαλονίκης*, όπου δημοσιεύθηκαν δύο ποιήματά του το 1904 με υπογραφή Αιμ. Κου. Ακολουθούν δημοσιεύσεις και σε άλλα περιοδικά της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας και η συλλογική έκδοση *Εκ της*

συλλογής πατριωτικών ποιημάτων του Αιμ. Ελευθεριάδου το 1905.

Ο ποιητής συγκέντρωσε σε ένα μικρό τετράδιο-λεύκωμα αποκόμματα από τις έντυπες εκδόσεις με τα ποιήματά του της περιόδου 1904 έως 1906. Το τετράδιο αυτό αποτελεί ντοκουμέντο για τους ερευνητές, μια και αφ' ενός μόνο σποραδικές αναφορές για τέτοιες ποιητικές εκδόσεις γίνονταν μέχρι τώρα, συνήθως μεταγενέστερες, και αφ' ετέρου έχει την προσωπική του φροντίδα, σχόλια και φωτογραφία του από το 1906. Η *Κουκουβάγια* είναι ένα ποίημα που ο Ριάδης έγραψε στο Μόναχο όπου σπούδαζε το 1909, με αφιέρωση στον «μεγάλο δάσκαλό μου Δημήτριον Δάλλα»³. Δημοσιεύθηκε στην Εβδομαδιαία εικονογραφημένη επιθεώρηση «Εποχή» της Θεσσαλονίκης αρκετά αργότερα στις 30 Δεκεμβρίου το 1928, αφού όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο εκδότης «το ανακαλύψαμε στην βιβλιοθήκη κάποιου λόγιου Μακεδόνος και σήμερα το φέρουμε εις την δημοσιότητα.». Ας σημειώσουμε εδώ ότι ακόμη ένα ποίημα με θερμή αφιέρωση στον Δημήτρη Λάλλα έχει τον τίτλο *Στον Παρθενώνα*.

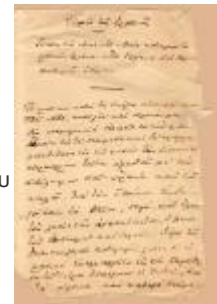
Πολλά ποιήματά του έχει μελοποιήσει ο ίδιος όπως τον *Τρύγο* από τα *Πέντε χορευτικά τραγούδια*.

Ένα μικρό μόνο μέρος της ποιητικής του συλλογής είναι γραμμένο στα γαλλικά και αποτελείται κυρίως από ποιήματα, τα οποία κατ' εξοχήν μελοποίησε και τα οποία είτε εκδόθηκαν στο Παρίσι από τους εκδοτικούς οίκους M. Senart και Chapelier, ενώ υπάρχουν και ελάχιστα τα οποία παρέμειναν ανέκδοτα.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι ανάμεσα στους στίχους υπάρχει σχέδιο όπερας με τον τίτλο *Tutahoroa, Sentier des âmes pour la nuit éternelle, en Quatre actes, Paroles et musique, d' Aemilian Reiadis (Τουταχορόα, Μονοπάτι των ψυχών για την αιώνια νύχτα, σε τέσσερις πράξεις, Στίχοι και μουσική, Αιμιλιανού Ριάδη)*. Όπως συμπληρώνει «λαμβάνει χώρα στο άκρο της Αυστραλίας, στο κοντινό νησί Ταρará της Πολυνησίας, την εποχή που οι (φερωτοί ;) Τουπαπαχού κατέβαιναν ανάμεσα στους ζωντανούς».⁴ Είναι γνωστή η σχέση και το ενδιαφέρον του Ριάδη για την κουλτούρα της 'Απω Ανατολής, από τα γραπτά του για τη μουσική και την ποίηση αυτών των λαών.

Σώζεται ακόμη το 197 φύλλων σύγγραμμά του για την *Ιστορία της μουσικής*. Μόνο ο πρώτος τόμος (έτσι τον ορίζει ο ίδιος ο Ριάδης) του συγγράμματος φαίνεται να είναι ολοκληρωμένος, παρ' όλο που ακόμη και στα πρόχειρα σημειώματά του δεν υπάρχουν ενδείξεις για υλικό δεύτερου τόμου. Μια σφαιρική άποψη για τη δημιουργία της μουσικής και την πρακτική της σε αρχαίους πολιτισμούς (Αιγύπτιους, Σουμέριους, Πέρσες, Ιάπωνες, Κινέζους, Ινδούς, Εβραίους και Έλληνες) δίνει αυτή η μελέτη η οποία πρέπει να είναι και ανάμεσα στις πρώτες που έγιναν από Έλληνα μουσικό. Επεξεργάζεται το θέμα με ένα τρόπο πρωτότυπο για την ελληνική βιβλιογραφία και μπορεί να προηγείται ακόμη και της *Ιστορίας της μουσικής* της Αύρας Θεοδωροπούλου του 1924 η οποία όμως καθόλου δεν αναφέρεται στην αρχαία μουσική και ιδίως άλλων λαών.

Η μελέτη του Ριάδη κατά το ήμισυ ασχολείται με την Ελληνική μουσική. Ξεκινάει με την αρχαία Ελληνική μουσική και αναφορές, μεταξύ άλλων στην τραγωδία, τον διθύραμβο, τα μουσικά όργανα, την αρμονία, τα τετράχορδα και τις κλίμακες, συνεχίζει με ιστορική ανασκόπηση της μουσικής της Βυζαντινής περιόδου, με αναφορές σε μελωδούς και το τονικό σύστημα και καταλήγει στο «Λαϊκό τραγούδι» το οποίο εξετάζει και σε σχέση με το Βυζαντινό. Αχρονολόγητο και αυτό το σύγγραμμα ίσως συντάχθηκε για να δημοσιευθεί ή να χρησιμοποιηθεί για διδακτικές ανάγκες μετά το 1915 που ο Ριάδης επέστρεψε και δίδασκε στη Θεσσαλονίκη.

Ντοκουμέντα – Φωτογραφίες – Έντυπα

Ανάμεσα στα προσωπικά του ντοκουμέντα βρίσκονται το επιμελώς φθαρμένο «Πιστοποιητικό Βαπτίσεως», τα ενδεικτικά και το απολυτήριο του συνθέτη από την Akademie der Tonkunst του Μονάχου, 75 φωτογραφίες προσωπικές οικογενειακές, καθώς και φωτογραφίες Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών,

μερικές μάλιστα με αφιερώσεις και cartes-postales.

Η ενότητα αυτή συμπληρώνεται με αποκόμματα εφημερίδων, προγράμματα συναυλιών και εκδόσεις έργων του.

Χαρακτηριστικά είναι και τα ζωγραφικά έργα, δύο προσωπογραφίες και ένα ολόσωμο πορτραίτο. Από αυτά μόνο η μία προσωπογραφία έχει ευανάγνωστη υπογραφή του ζωγράφου Σόφου, ενώ το ολόσωμο έχει αφιέρωση στα γαλλικά «A mon cher ami E. Riadis..... Salonique 1917» με δυσανάγνωστη υπογραφή.

📺 Η μουσική

Η επίτευξη της τελειότητας ήταν ο στόχος του συνθέτη Αιμίλιου Ριάδη. Οι αλληπάλληλες διορθώσεις ακόμη και σε τραγούδια που έχουν εκδοθεί (πάνω στην έκδοση) μαρτυρούν έναν αναποφάσιστο αλλά τελειομανή συνθέτη.

Δεν μπορεί παρά να εντυπωσιασθεί, όποιος έρθει σε επαφή με τα χειρόγραφα, με το πόσο ακατάστατα ως προς τη γραφή είναι. Σβησίματα, γραφές «σε επίπεδα» άλλες με μελάνι άλλες με μολύβι, διαγεγραμμένες σελίδες κ.λ.π. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σημεία που μετά από πολλές διορθώσεις δε μπορούν αν φανούν καθαρά οι νέες νότες, τις γράφει ονομαστικά. Δεν είναι λοιπόν περίεργο το γεγονός ότι στις μετρημένες εκτελέσεις έργων του Ριάδη εκτελούνται περισσότερο τα τραγούδια τα οποία έχουν εκδοθεί, καθώς αποτελεί γιγάντιο έργο η αποκατάσταση των αδημοσίευτων τραγουδιών όπως και των έργων μουσικής δωματίου. Όπως ήδη αναφέραμε ήδη έχουν αποκατασταθεί μερικά για τις ανάγκες των συναυλιών του 1992 και της έκδοσης του CD το 1994 όπως το *Κουαρτέτο εγχόρδων σε σολ*. 🎵

Το αρχείο έχει τακτοποιηθεί ανά έργο, όπως αυτά περιγράφονται σε σημειώματα εξωφύλλων του υλικού από τον ίδιο τον Ριάδη. Υπ' όψιν έχει ληφθεί και ο κατάλογος τον οποίο συντάξε ο Γιώργος Λεωτσάκος για την έκδοση του *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* του 1980 και τη νέα έκδοση του 2001 και όπως ο ίδιος εξηγεί καταγράφηκαν τα έργα σε μια απόπειρα «ξεκαθαρίσματος όσων άφησε». ⁵

Στην αναλυτική καταγραφή η οποία ακολούθησε την τακτοποίηση αναφέρονται και αθησαύριστα έργα που δεν έχουν περιληφθεί σε προηγούμενους καταλόγους, καθώς επίσης και οι ποικίλοι τίτλοι, οι οποίοι αντιστοιχούν στα τραγούδια. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ο κύκλος τραγουδιών *Ανατολίτικα τραγούδια* αναφέρεται και ως *Chansons orientales* και *Les chants de la femme Turque*, ο δε κύκλος *Musique funebre sur des vers de Jose Maria d' Heredia* αναγράφεται και ως *Melodies antiques*. Παράλληλα, ακόμα και τα μεμονωμένα τραγούδια φέρουν διαφορετικούς τίτλους ή και στίχους στις ποικίλες τους αντιγραφές και σχέδια ή και τη μετάφρασή τους στα γαλλικά. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το πρώτο από τα *Τρία Τσιγγάνικα τραγούδια* ή *3 Chanson Tziganes*, το οποίο σε διαφορετικά χειρόγραφα αναφέρεται με τρεις τίτλους, *Σα γύριζα τη χαρά ή Παληό μοιρολόι* ή *Lamento vechio*. Η μουσική όπως κατά κανόνα συμβαίνει έχει και αυτή τις παραλλαγές της.

📺 Ο κατάλογος των έργων - Παρατηρήσεις

Ο σχολιασμένος κατάλογος των περιεχομένων μουσικών έργων που ακολουθεί, αναφέρει τίτλο, είδος, ενορχήστρωση, συνολικό αριθμό φύλλων χειρογράφων ανά έργο, ημερομηνία σύνθεσης και ποιητή ή συγγραφέα, καθώς δεν κρίνεται σκόπιμο να επιβαρυνθεί το κοινό με ειδικές λεπτομέρειες σε αυτή τη σύντομη παρουσίαση. Ερευνητές οι οποίοι ενδιαφέρονται για περισσότερες πληροφορίες για συγκεκριμένα έργα μπορούν να χρησιμοποιήσουν το ευρετήριο το οποίο παραθέτουμε και βεβαίως να αποστεινούνται στη Βιβλιοθήκη.

Όπως αναφέραμε ήδη η αναλυτική τακτοποίηση και καταγραφή έφερε στην επιφάνεια και έργα, μερικά από αυτά σε στάδιο σχεδίου, τα οποία παρέμεναν αθησαύριστα. Ακολουθεί αναγραφή των 15 αυτών έργων

Σχέδια τραγουδιών για φωνή και πιάνο με τίτλους:

- α) *Danses Greques et Orientales / Danse Asiatique* ή *Danses Persanes* με γαλλικούς στίχους άγνωστου ποιητή, πιθανόν του ίδιου του Ριάδη.
- β) *Τα τραγούδια της Φερμαθούλας* με τίτλο *Noces*. Είναι βασισμένο σε στίχους από τον ομώνυμο κύκλο δημοσιευμένων ποιημάτων του Ριάδη με τον ίδιο γενικό τίτλο. Υπάρχει μόνο μια σύντομη εισαγωγή με τους στίχους «Νύφη σα ντυνότανε κι αρχιζ' η χαρά». Το παραπάνω ποιητικό έργο σε άλλη δημοσίευση αναγράφεται ως «Τα τραγούδια της Περμαθούλας». Είναι προφανές πάντως ότι μόνο μια μικρή απόπειρα μελοποίησης των ποιημάτων αυτών έγινε.

Έργα για πιάνο:

- α) *Prelude dansé*. Πλήρες έργο γραμμένο με μαύρο μελάνι το οποίο έχει τις χαρακτηριστικές διορθώσεις και προσθήκες. Πρέπει να υπήρχαν τουλάχιστον άλλα δύο αντίγραφα γιατί αναφέρεται στο χειρόγραφο ότι « Une copie a ete faite par Melle J. Nedeklon. Elle a fait une autre copie pour Mme Stavrou».
- β) *Fox trot tango*. Ασυνήθιστος τίτλος και είδος για τον Ριάδη· ενώ είναι ολοκληρωμένο έχει πολλές διορθώσεις.
- γ) *Johannou Marche*. Ερευνώντας διάφορες υποθέσεις για την ερμηνεία του ασυνήθιστου για την εργογραφία του Ριάδη τίτλου και είδους του έργου, συναντήσαμε ένα ποίημα ανάμεσα στα χειρόγραφα με τον τίτλο «Στον στρατηγό Ιωάννου» με τους στίχους «Όπου πατεί το πόδι σου, δάφνης να βγει κλωνάρι...» Είναι γνωστός και χαρακτηριστικός ο θαυμασμός του Ριάδη για τον Μακεδονικό αγώνα, καθώς και ο πατριωτικός χαρακτήρας πολλών ποιημάτων του, δημοσιευμένων και μη. Το μοναδικό αυτό μουσικό έργο, αχρονολόγητο όπως τα περισσότερα, με πατριωτικό και στρατιωτικό χαρακτήρα, πρέπει να αναφέρεται στον προαναφερθέντα Ιωάννου. Η αναζήτηση στοιχείων έφερε στο φως τον υποστράτηγο Δημήτριο Ιωάννου, ο οποίος ήταν επικεφαλής της Μεραρχίας Αρχιπελάγους κατά το 1917 στις επιχειρήσεις του Μοναστηρίου και Σκρα και επίσης έλαβε μέρος αργότερα στην εκστρατεία στη Μικρά Ασία.⁶ Είναι όμως άγνωστο αν ήταν αυτός η πηγή έμπνευσης για τον ποιητή/συνθέτη και ποια ήταν η σχέση του μαζί του.
- δ) *Marche Espagnole*. Μοναδικό δείγμα ενασχόλησης του Ριάδη με το Ισπανικό στοιχείο, είναι ακόμη μια απόδειξη του ενδιαφέροντος του για ποικίλους πολιτισμούς. Είναι ένα ολοκληρωμένο έργο που έχει ενδείξεις ενορχήστρωσης και διορθώσεις.
- ε) *Theme mit Variationen [και..... sonate opus 5]* Υπογεγραμμένο « E R.H. Khu» αποτελεί πιθανότατα απόκομμα μαθητικής μάλλον άσκησης ή ίσως και αντιγραφή.

Έργα για ενόργανα σύνολα

- α) *Concerto da camera* για vc, pf, 2 vn, fl, cl, ob. Υπάρχει μόνο ένα σχέδιο με την ένδειξη "II Andante".
- β) Bemberg, Herman: *Chant Hindou* (διασκευή για cl, 2 vn, va, vc) Το τραγούδι *Chant Hindou* του Herman Bemberg (1859-1931) για σοπράνο ή τενόρο και πιάνο ήταν πολύ δημοφιλές στο Παρίσι των αρχών του αιώνα.
- γ) Scott, Cyril: *Ινδιάνικη σουίτα* (διασκευή για cl, 2 vn, va, vc). Ο Cyril Scott (1879-1970) ήταν ένας από τους γνωστούς Ευρωπαίους συνθέτες, την εποχή που ο Ριάδης ήταν στο Παρίσι. Είχε ενδιαφερθεί ιδιαίτερα για την Ινδική φιλοσοφία όπως φαίνεται και από την τίτλο του έργου του, το οποίο ενδιαφέρθηκε να ενορχηστρώσει ο Ριάδης.

Χορωδιακά τραγούδια (μεταγραφές)

- α) *Τρεις ρωμικές χορωδίες για αντρικές φωνές*: 1. *Έχε για*, 2. *Πάλε συνέφιασ' ο ουρανός*, 3. *Γαρουφαλιά* (T, B / S, B) Περιέχονται στην έκδοση *Das Lied der Voelker*. Στην έκδοση των χορωδιών υπάρχουν αυτά τα τραγούδια και ακόμη το "Γιασεμί" για 4 φωνές και πιάνο αλλά άλλο συνδυασμό φωνών.
- β) *Δύο κουαρτέτα φωνητικά*: 1. *Μάνα με κακοπάντρεψες*, 2. *Το φίλημα* (S, A, T, B, pf)
- γ) *Άξιον εστίν* (Θεία Λειτουργία) (2 v)

Διάφορα

- α) Τετράδιο ασκήσεων "*Quatuor*" (4 v)
- β) Σπουδές για ήχους και γένη

Μόνο 30 έργα (από τα 50 του καταλόγου) είναι πλήρη και μόνον 9 έργα έχουν χρονολογία. Το πιο πρώιμο είναι μια *Fuga* για κουαρτέτο εγχόρδων του 1909 και το αργότερο είναι η *Εκάβη* του 1927. Ανάμεσα σε αυτά μόνο μερικά τραγούδια και το *Prelude tragique* για πιάνο (το έργο στο οποίο βασίστηκε το *Ombres Macedoniennes* και η *Εκάβη*) από την εποχή του Παρισιού έχουν ημερομηνία 1911, η *Γαλάτεια* 1912, και 1913, *La route verte* 1914 και το *Au temple de la lune* από τον κύκλο *Pelerinages fantasques*, 1920.

Η περίπτωση των έργων για κουαρτέτο εγχόρδων έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Η έλλειψη τάξης στα χειρόγραφα υπονοεί ότι ο συνθέτης μάλλον δεν είχε αποφασίσει για το πώς θα συντάξει το(α) κουαρτέτο(α) του. Φαίνεται ότι είχε συνθέσει μέρη κουαρτέτων, χωρίς να αποφασίσει να τα εντάξει με κάποιο τρόπο. Το *Κουαρτέτο σε Σολ* έχει τακτοποιηθεί σύμφωνα με την αποκατάσταση την οποία έκανε ο συνθέτης και διευθυντής ορχήστρας Νίκος Χριστοδούλου, που όπως αναφέραμε παραπάνω εκτελέστηκε το 1992. Τα άλλα μέρη, εκτός αυτών που περιλαμβάνει το *Κουαρτέτο σε Σολ*, έχουν τακτοποιηθεί ξεχωριστά (αρ. 38 και 39 του καταλόγου). Το αυτό ισχύει και για τη(ις) Σονάτα(ες) για βιολοντσέλο και πιάνο.

Περιοριζόμαστε εδώ στην καταγραφή του υλικού το οποίο δωρήθηκε από την κυρία Ισμήνη Τζεργιά-Σακελλαροπούλου στην Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη». Η ανάγκη σύνταξης ενός αναλυτικού καταλόγου με πλήρη καταγραφή και περιγραφή των έργων είναι επιτακτική, εξήντα έξι χρόνια μετά το θάνατο του συνθέτη. Λόγω της ιδιαιτερότητας του υλικού, αλλά κυρίως του συνθέτη, επιβάλλεται προσεκτική ανάλυση και σύγκριση των χειρογράφων, ειδικά των τραγουδιών, ώστε να καταγραφούν όλες οι εκδοχές και μεταγραφές των έργων. Πρέπει επομένως να καταγραφούν σχολαστικά και τα υπόλοιπα χειρόγραφα του συνθέτη που φυλάσσονται στο Κρατικό Ωδείο για να ακολουθήσει η μελέτη τους και η σύνταξη ενός ενιαίου αναλυτικού καταλόγου.

Ο Αιμίλιος Ριάδης είναι ένας από τους πιο σημαντικούς συνθέτες της εποχής του και της λεγόμενης Ελληνικής Εθνικής Σχολής και του πρέπει η ανάλογη προσοχή και η ανάλογη συναυλιακή διάδοση των έργων του.

Στεφανία Μεράκου

Βιβλιογραφία

- ☒ Φοίβος Ανωγιανάκης, «Πρόλογος» στο *Αιμίλιος Ριάδης, Τραγούδια*, επ. Φοίβος Ανωγιανάκης (Θεσσαλονίκη: Τέχνη, [1973])
- ☒ Μαρία Δημητριάδου-Καραγιαννίδου, «Αιμίλιος Ριάδης-Η συμβολή του στη μουσική και λογοτεχνική ζωή της Θεσσαλονίκης, το αρχείο του στο ΚΩΘ», ομιλία στην ημερίδα *Ο Άγνωστος Ριάδης 1880-1935*(Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής, 14 Οκτωβρίου 1992)
- ☒ _____, «Εισαγωγή» στο *Αιμίλιου Ριάδη, Τραγούδια* (Θεσσαλονίκη: Τέχνη, 1997)
- ☒ Δήμητρα Διαμαντοπούλου-Cornejo, «Les mélodies pour une voix et piano d' Emile Riadis: Aspects esthétiques entre les musiques Française et Grecque au début di XXe siècle» (Διδακτορική διατριβή, Université Francois Rabelais, Tours, 2001)
- ☒ Γιάννης Καϊμάκης, «Το δημοτικό τραγούδι στο έργο του Ριάδη» ομιλία στην ημερίδα *Ο Άγνωστος Ριάδης 1880-1935* (Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής, 14 Οκτωβρίου 1992)
- ☒ Μανώλης Καλομοίρης, «Ο Αιμίλιος Ριάδης και η Ελληνική μελωδία» *Νέα Εστία* 41 (1947), 594-596
- ☒ Γιώργος Λεωτσάκος, *Ο Άγνωστος Ριάδης 1880-1935, Ο δημιουργός και το έργο του*, Πρόγραμμα (Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 1992)
- ☒ _____, «Riadis [Eleftheriadis; Khu], Emilios», *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ed. Stanley Sadie (Macmillan, 2001) 21: 313-314
- ☒ _____, «Ριάδης Αιμίλιος», *Παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό*, Γ. Α. Χριστόπουλος εκδ. (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1991) 9Α: 69-70
- ☒ Νίκος Χριστοδούλου, «Κουαρτέτο με πιάνο και Κουαρτέτο εγχόρδων. Προβλήματα αποκατάστασης και πρόταση εκτελέσιμης μορφής από τα χειρόγραφα», ομιλία στην ημερίδα *Ο Άγνωστος Ριάδης 1880-1935* (Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής, 14 Οκτωβρίου 1992)

▣ Evelyn Voightman-Καϊμάκη, «Ο Ριάδης και ο ιμπρεσιονισμός», ομιλία στην ημερίδα *Ο Άγνωστος Ριάδης 1880-1935* (Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής, 14 Οκτωβρίου 1992)

1 Σχετική περιγραφή του υλικού το οποίο βρίσκεται στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης έγινε από την κυρία Μαρία Δημητριάδου-Καραγιαννίδου κατά την διημερίδα-αφιέρωμα στον Αιμίλιο Ριάδη στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στις 14 και 15 Οκτωβρίου 1992.

2 Ριάδης, Αιμίλιος, Έργα I (Αθήνα: Lyra, 0116)

3 Πρόκειται φυσικά για τυπογραφικό λάθος και εννοεί τον Δημήτριο Λάλλα.

4 "Se passe dans l'extrémité Australe de la presque île Tararao de la Polynésie à l'époque où les Tourarahous (aïlés ?) descendaient encore parmi les vivants". Η λέξη *aïlés* είναι δισανάγνωστη.

5 Γιώργος Λεωτσάκος, «Ριάδης Αιμίλιος», *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1991) 9Α: 69-70

6 Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών) τ. 14, σ. 64, 72